

Культура і Побут

№ 20

Субота 19-го травня 1928 р.

№ 20

Зміст: К. Рационально використати літо. — Антін Рудницький. Опера в Харкові. — Ф. Гайдамака. Норма. — М. Шулга-Шульженко. Червоноармієць. — Остан Вишня. „Блакитний“ — М. Полж. Про роботу будинку освіти. Книжки в маси. — І. Доценко. Книжковий базар в Харкові. За дешево книжку. — Ж. Витовуймо художні смаки. — Йос. Міклашевський. Що дав Жовтень музиці. Нові книжки та журнали. Ковчег в медицині. — І. В. Рак і омолодження. Шахи й шаши. Хроніка.

Рационально використати літо

Надходить літо. Починається всіма довгождана відпускна кампанія. Кожний, хто має будь-яку змогу скористатись з відпусків і підремонтувати своє здоров'я, заздалегідь обмірковує, кудись поїхати, як найкраще використати своє законне право на відпочинок, щоб і для кінчені не сутужно було і користі найбільше мати.

Робітники літератури й мистецтва влітку поєднують свою роботу з відпочинком, використовуючи для цього низку найрізноманітніших форм. Столичні театри намагаються виїхати на гастролі кудись над море в південне місто, або грають десь по провінціальних містах, де нечуті столичного гамору, де чисте повітря й можна хоч на деякий час забути про гарячковий темп життя великого міста. Хворі-ж індивідуально їдуть на курорт і там під доглядом лікарів набирають енергії для наступної роботи.

Письменники чи ненайбільше за всіх влітку мають змогу на деякий час розпочатися з містом і використати свою відпустку для відпочинку та різних подорожів. І тут постає питання про рациональне використання отого вільного часу з таким розрахунком, щоб поєднати приємне з корисним і поруч чисто-фізіологічного ремонту підремонтувати освіжити також і арсенал своїх вражень збагатити мовні ресурси, поширити свій кругозор, зустрінути нових типів, наочно простежити ті соціально-економічні процеси, що відбуваються в робітничо-селянських масах. Бо ж ніхто не стане заперечувати, що кожному, а письменникові та ще й пролетарському чи революційно-селянському, це потрібно, як хліб та повітря. Соціалістичне будівництво йде таким швидким темпом, що письменник сидючи цілий рік в кабінеті одірваний від життя, іноді відстає від нього і в своїх творах користується зі старого життєвого досвіду, іноді не добачаючи цікавих характеристик для нашого часу соціально-побутових змін в трудищих масах.

З цього погляду треба вітати почин спільки селянських письменників «Плуг», яка своїм членам радить літній відпочинок провести десь на селі і в першу чергу там де є колективне господарство. Цим «Плуг» намагається вивчити одну з найголовніших ділянок соціалістичної перебудови села — колективне господарство, щоб потім художньо відобразити це в своїх творах. І справді, колективізація це ж величезний

чинник соціалістичного поступу ще не відбитий в нашій революційно-селянській літературі. Змалювати колектив, його побут, стосунки з сусідніми індивідуальними господарствами, дати психологію селянина колективіста, протиставити її психології дрібного власника — це ж велетенське завдання, для революційно-селянських письменників.

Другим важливим моментом, що його треба нагадати перед початком відпускної кампанії, є вивчення живої української мови. Відомо, що післяреволюційна доба збагатилася на цілу низку нових слів, порівнянь, епітетів і т. д. Революція, що пройшла в найглухіші закутки села, принесла з собою і нову по змістові і формі пісню і цілу низку совоєвих поговірок, прислів'їв і т. інш. Все це потребує уважного вивчення художньої фільтрації і мусить зайняти своє законне місце в продукції сучасних письменників. Коли ж ще додати силу легенд, оповідань і живих свідків громадянської війни та соціалістичного будівництва, то стане зрозумілою та велика користь, що її дасть письменникам безпосередній зв'язок з масою, що про неї і для неї вони намагаються писати.

Ми не хочемо цим сказати, що всі без винятку літератори обов'язково влітку мусять «ходити в народ». Звичайно хворих що потребують санаторного лікування, це не стосується, але особи, просто перевтомлені можуть з великою користю для себе відпочити десь серед трудового робітничо-селянського оточення, а не піддаючись «моді» вдруге, або навіть втретє, їхати кудись на курорти Криму чи Кавказу такі галасливі і одурожені од зовнішнього світу.

Слід також вітати спроби письменників групами, влаштовувати екскурсії по Україні та СРСР. Кожна така подорож збагатить письменника новими враженнями, дасть йому адекватний матеріал для роботи. Там більше, що час вже нам почати вперту боротьбу з провінціальною обмеженістю за ширші нові обрії. Чому ми обминали ідейний зміст з цікавістю читаємо твори таких письменників, як Еренбург, Пильняк та інші. Тому, що вони об'їздили багато країн, ознайомилися бодай поверхово з побуту інших народів, в своїх творах можуть кидати своїх героїв в любую країну, в любое місто, де тільки вони побували. Це робить твор свіжим, інтересним, не нудним, бо читач завжди з більшою насолодою читає про те, чого

М. Шулга-Шульженко

Червоноармієць

Ми покинули рідні оселі,
Ми покинули батьківський сум...
Ой, який же я друзі веселий,
Що життя у бурунах несучу...

Ой, який я сьогодні щасливий,
Що в червоному військовій йду...
Квітне стегів розмаяна злива
Парубочьих завітаних дум.

Вас поклинали в табір на чати
Від верстатів машин і плугів.
Хто посміє сьогодні мовчати
Коли зброю кують вороги.

Ми по брукові пронами дзвоним,
В сяяві сонця і криці й вітрин...
Розгойдалися буйні копони
Од багнетів гарячі вітри...

Не спинить нас ніколи нікому,
Ми думками за обрій ясний.
Замислили ми в бурях утому,
На обніжках ясної весни.

А тепер ми покинули поле,
Де ви любі, гей, де ви-агей...
Ще повстане над воєвсітом воля,
В намонаді дзвінких батарей...

Ми йдемо на удари, на громи,
Бо життя наше сонячний рух.
Хто-ж мені приколов до шолому,
Золоту п'ятикутну зорю...

він ще не зустрічав в своєму житті. Отже подорожі по СРСР (Волга), в Туркестан, Сибір, крім відпочинку, дадуть ще і користь письменникові.

В цьому році помічається великий потяг з боку як окремих літераторів, так і цілих літературних організацій до організації таких подорожів, екскурсій то-що. Цей потяг треба вітати, але цього мало. Треба, щоб відповідні радянські і культурно-громадські установи всебічно допомагали письменникам здійснювати свої наміри і створювали б навкрути цього сприятливу громадську опінію.

Відпочити, як найкраще, взяти за час відпустки максимум енергії і здоров'я — це найперше завдання кожного, хто має для цього змогу.

Відпочити ж і в той же час збагатитись новими враженнями, збільшити запас словесного матеріалу, вивчити масу і ті процеси, які в ній відбуваються, це найголовніше завдання для радянського письменника.

Опера в Харкові

Не хочу тайти, що йдучи з початком життя м. р. до Харкова, я мав де-які сумніви, як ця харківська опера, до якої запрошено мене на диригента, виглядає. Звичайно під час довголітнього побуту в Берліні до тамошніх опер: державної і міської, які зараховують тепер до найкращих в Європі, добре знаючи такі знамениті оперові театри, як у Відні, Дрездені та інших німецьких містах—я з недовірою думав про харківську оперу, нове поле моєї праці, сидючи в вагоні поїзду, який вів мене до столиці.

Однак, вже перша вистава, яку я побачив і почув у харківській опері — Россіні «Вільгельм Тель» — не лише зразу розвіяла всі мої сумніви, але й здивувала мене так сильно, як я ніколи й не сподівався. Знаменита оркестра, такий же і хор, шершорядні артистичні сили, незвичайно цікавий декоративний вигляд сцени—все це склалося на як найкраще враження. Це було за першим розом. А відтак, працюючи весь сезон у харківській опері і познайомившись з нею безпосередньо, я мав чимало нагоди підтвердити своє перше враження.

«Державна Академічна Столична Опера» — така тепер її назва—існує як українська опера четвертий рік. Перші два-три роки були роками шукання, експериментів, тридбання досвіду. В цьому році оперовий театр зійшов уже на правильний шлях, яким мабуть і далі буде йти і розвиватись.

Опера має чотирьох диригентів, чотирьох корепетиторів і хормайстра. Склад артистів-співаків досить великий: для виконання кожної партії є найменше трьох відповідних співаків, так що «спрем'єри» співають тільки кілька перших вистав, а потім їх заступають інші артисти. В хорі маємо 60 осіб (до речі: концерт оперового хору, в якого програмі були м. ін. пісні народів Союзу: киргизькі, татарські, вірменські й інші, співані мовою кожного народу, був одним із найкращих у сезоні), в оркестрі стільки ж, у балеті—крім двох балетмайстрів, пріми-балерини і прем'єра балету—до 50-ти душ. Як на державну столичну оперу—це не багато. Але тут доводиться згадати про найбільш болючу оторінку харківської опери: справу помещикання. Будинки, зали—малі, і лише брак місця в оркестрі і на сцені змушує обмежуватись вищезгаданим числом персоналу.

Як стоїть справа «українізації» в опері.— Це питання чуло тут від кожного. Отже: українізація йде, хоча поволі, вперед—і вона зробила вже успіх хоч би від передостаннього сезону. Оперу співають, річ ясна, тільки українською мовою. Між артистами є чимало українців і то саме найкращі сили: прімадона Литвиненко-Вольгемут перше ліричне сопрано Сокил, шерший героїчний тенор Голинський, перший ліричний тенор Сарада, бас Поторжінський, тенори Дідківський, Колдуб і інші.

Зовсім фальшивий погляд виробився в Галичині на стан репертуару в державних операх на Радянщині. Передовсім багато людей не вірять, що там грають опери з європейського репертуару—а ті, що вірять, думають, що текст опер змінено зовсім у дусі комуністичної ідеології. Насправді ж справа стоїть так: в усіх державних оперових театрах України—Харків, Київ, Одеса (як зрештою і в усіх оперових театрах усього Союзу)—іде повний європейський репертуар, без ніяких змін тексту. У харківській опері йшли в цьому сезоні: «Вільгельм Тель», «Аїда», «Фавст», «Мадам Бетерфляй», «Евген Онегін», «Кармен», «Ріголетто», «Намісто Мадонни», (Вольф-Феррарі), «Казки Гофмана», «Снігуронька» (Римський-Корсаков). Крім цього: Лисенка «Гарас Бульба» і місцевого композитора Яновського «Вибух». Балети: «Дон Кіхот», «Лебедине озеро», «Червоний Мак»,

«Йосип Прекрасний». Сценічний вигляд опер, декорації і костюми—надзвичайно цікавий, здебільше в конструктивному або реалістичному стилі.

Нар. Ком. Освіти замовив кільком українським композиторам—Литвиненку, Золотар'ову, Козицькому і інш.—сім опер (Маруся Богуславка, Сава Чалий, Кармелюк, Самійло Кішка і т. д.), з яких частина має вже в цьому сезоні побачити світло драми.

Що до успіху поодиноких вистав, то найбільшого успіху користувався балет «Червоний Мак» (московського композитора Глієра)—передовсім завдяки прекрасному сценічному оформленню художника Анатолія Петрицького. Цей молодий український маляр являється тепер найкращим театральним художником на Україні і є безперечно одним з найбільш талановитих, з якими доводилось мені зустрітись в великих театрах західн. Європи. На першому місці між операми стояла «Кармен» (у ній мав великий успіх Голинський)—що протягом трьох місяців пройшла 18 разів при повній залі.

В майбутньому сезоні артистичний персонал буде доповнено кількома цінними силами (м. ін. відомий у Галичині бас Носалевич, який співає в Вісбадені, має дістати запрошення до Харкова).

Одним словом: харківська державна опера розвивається з року в рік і коли нині стоїть на першому місці на Україні, то незабаром зверне на себе увагу й чужини.

АНТІН РУДНИЦЬКИЙ.

Від редакції: Автор статті Антін Рудницький працював в Харк. опері за диригента. Повернувшись в Галичину, він умістив в Унівській газеті «Діло» від 6-го травня статтю про оперу в Харкові. В тій статті він дає об'єктивні відповіді на запитання українського громадянства про стан харківської опери. Наводимо тут статтю Рудницького в скороченому вигляді.

Ф. Гайдаманка

Норма

— Ще одну і квіт... Розумієш... Одну...
— Розумію, але не можу. Мені треба на зміну.

— Ти набудь не хочеш зі мною.
— Я з охотою, але ж ти розумієш, що мені треба йти на зміну.

— А мені. І мені треба сьогодні спускатись. Не хвастай, що ти один такий роботачий. Я теж іду.—Рудий, худий сусіда, ростебнувши шмат сорочини, розпареними грудьми наліг на край столу.

— Ти що... Хочеш сказати, що ти зраковий член союзу горняків. Не п'єш... Як же... Куди ж пак... Герой труда... Ну, не пий, не чий. Увійдеш живим до соціалізму. Куди ж пак... Я тебе прошу випити не тому, що... а тому, що... Словом, я хороший твій сусіда і приятель. Р-розумієш. А випити треба тому, що великдень... Тепер усі п'ють.

Сусід перехилився ще більше на стіл і підсунув до Матвія шклянку повну горілку.

— Не хочу.

— Не хочеш?

— Не те, що не хочу, а не можу.

— Що значить—не м-о-ж-у?—передраляючи вишкірився Василь.

Більше моя організація не підніме. От що значить—не можу. В кожній організації є, так би мовити, певна кількість спроможності. От візьмемо прикладом: один організм може підняти, положим, п'ять пудів і йому нічого, а другий цього не може підняти і коли його примусити підняти непомірний вантаж, то він може зіпсуватися. Значить треба всьому чорму. Розумієш.

— Р-р-розумію, що в тебе чванство перевищує всяку норму.

В чепурно прибраній по великодньому кімнаті висить густа спертість. На плиті щось одчайдушно шкварчить, а їдка цибуля лізе в очі доповнюючи своїм духом дуже не великоднє повітря в машинистовій квартирі. Його дружина, розпарена, червона, закачавши до ліктів рукава, штрикає межі горщиків, каструль, сковорідок здоровим довгим ножем. Сьогодні їй клопіт: великдень, а тут ще принесло сусіда, вона мусять жарити на стіл четверту сковороду ковбаси. За кожним рухом рук, вона хитала в ритм товстим розложим еадом. Коли Василь звертався до неї з чаркою, вона соромливо усміхалась і... «за його здоров'я пригублювала».

— Скажи: на віщо ти тоді витрачав гроші на горілку... П'яти... Так чого ж ти не п'єш.

— Мені не можна. Я зараз іду на роботу. Скоро мабуть дві.

— Так і мені треба в дві. Ти знаєш що. Давай по одній смикнем, а тоді й підім разом.

Матвій скривився, глянув на дружину. Вона стояла й сірими здоровими очима говорила, мовляв, «як хочеш». Ти сам знаєш... А в тім краще випити, щоб не приставав і не сердився сусіда.

— Ну давайте втрех,—збивши стілець, підвівся Василь.

— Та коли б не переборщити—ніби сам до себе зауважив Матвій.

— Ні чорта. Ти мабуть боїшся, щоб пролетарське начальство не помітило тебе г'яним на роботі. Боїшся, щоб не вигнали з посади.

— Справа не в посаді, і не в начальстві, а...

машинна. Розумієш, голубок. Машинна — це найсуворіше начальство.—Машинист хотів переступити поріг, але запутався ногами і, нагнувшись, став роздивлятися собі під ноги. А-а-а нечиста сила... Ну то нічого... Ходім.

Між бараків сезонників свято. Зі всіх закутків чується сучиний томін, вигуки, пісні, заливчисті, узорчаті переливи голосів «Баяну», «Венської», «Лівенки». Ось коло одного бараку вся артіль висунулась на дорогу і гуляє ногами під бідьористий бренькіт балалайки. Лайка. Свист. П'яне верещання. Бараки переродились. Сьогодні їх не впізнати. Коло водопровідної колонки одливають якогось діда. Ціла юрба п'яних грузчиків ллє відрами воду на скуцюрбене шупленьке тіло. Воно скорчилося, пошипіло, змішалось з витоптаним п'яними ногами болотом. Молодий парубчак з розкуйовдженою мокрою головою бігає в турті то до одного, то до другого й хриплим голосом кричить, шпуючи білоруську мову:

— Віручайця, брацця, найстаршага члена саюза гарнакоу. Прападає, загибає пі за хунт тваздує. Ня дау бог забицца на завсем, тади не будця больша у нас такой паскуди.

— У відповідь йому сміх і матюки за дотел.

— Перетягати на свіже місце він оживе—командує хтось.

— Та що він тобі кішка.

— Звичайно. З ним це не впервой. Він такі штуки одколює часто.

Але дідок не думав оживати. На своїм житті від горілки він пробував умирати й воскресати де кілька разів, але на цей раз він «штуку одколюв» мабуть в останнє. Довго ще потім татали його синій труп з місця на місце по дорозі.

— От бачиш...—зауважив Матвій Василевич—не додержався норми й згинув.

„Блакитний“

— До Блакитного!
— У Блакитного!
— Та де ж? Там же!

Отакі відповіді й отакі запитання ви на кожнім кроці і в кожний час почуєте серед талановитої (факт!) літературної братії харківської...

І серед мистецької так саме.

Коли ви питаєте письменника чи журналіста, чи в художника, музики, актора:

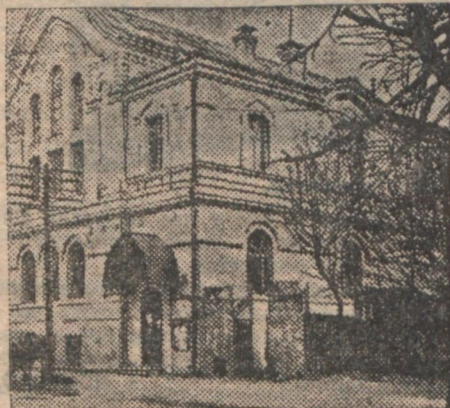
— Сьогодні будете?
Він не запитує вас:
— Де?

Він просто каже, або «буду», або «ні», але і він і ви знаєте, що справа йде про літературний будинок Василя Блакитного.

Там! Тільки там!

Який прекрасний пам'ятник прекрасній людині, Блакитному Василю.

Чи хоч спалося коли небудь преосвященим єпископам, коли вони будували архієрейську церкву на Каплунівській вулиці, що в тій церкві буде отаке літературно-мистецьке диво?

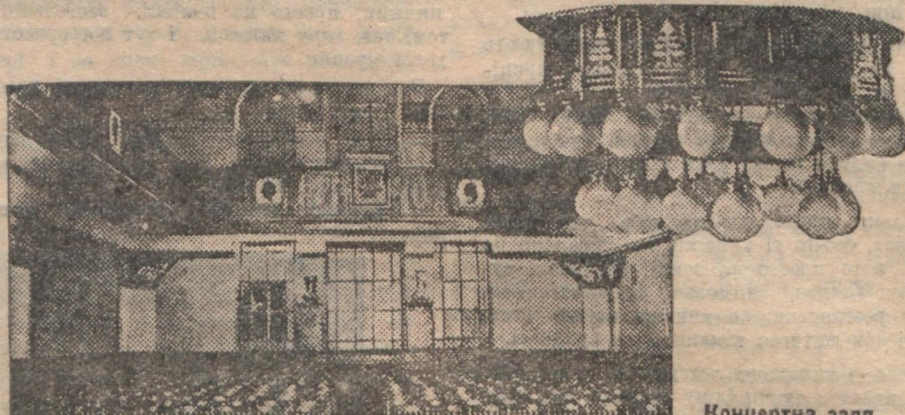

Будинок літератури ім. Блакитного.

Що на місці колишнього вітара стояли-муть постаменти Маркса й Леніна, і що буде там трибуна, а з тої трибуни дунатимуть «казання», про літературну дійсність, про критику, про музику, про мистецьке й наукове життя?..

І будуть з колишнього вітара бреніти слова пісень і ридання струн?

А із стін, замість «рівноапостольних», лагідно дивитимуться: Шевченко, Блакитний, Михайличенко, Чумак, Коцюбинський, Франко, Короленко, Леся Українка?

Концертна зала.

І милуватиме око колишня церква росписами художників Страхова й Сидорова?

І не митрополитів і не патріархів зустрічатиме там «парахвія», а вітатиме в нім, в колишнім храмі господнім, Анрі Барбюса, Панаїта Істраті і т. д., і т. інш.

І дунатимуть там мови: білоруська, французька, німецька, японська, єврейська, вірменська, грузинська і т. д. і т. д.

О, як би знали про це архієреї?!

Не було б на тім місці архієрейської церкви, а висіла б над ним чорна як у злого собаки піднебення, анахтема!

Тричі анахтема:

— Анахтема! Анахтема! Анахтема!!!

Хоч що ви там собі не кажіть, а Радянська влада — підходяща влада!

Здорово з літературним будинком було придумано, і кріпко його було зроблено!

Що ми маємо в «особі» нашого літературного будинку?

Ми маємо місце, де «сходяться» всі напрямки напів літературні без різниці «полу, віку й національності».

Тут ви завжди побачите в мирній і тихій бесіді таких уже ніби формальних ворогів, що на літературній путі ви їх уявляєте не інакше, як один в одного у волосі.

«Плужанин» і «Ново генерацівець».

«Вусповець» і бувший «ваплітовець»...

«Корелісовець» і «Уардовець».

Озброєні іноді кіями, вони не гатять один одного в літературний лоб, а спокійнісінько намагаються загнати шара у ту ж таки інтерформалістичну лузу.

Винайдено, виходить, платформу, що об'єднує всі літературні течії.

Платформа та — Літературний Будинок ім. Василя Блакитного.

Про роботу Будинку освіти

За останні півтора роки робота Харківського Будинку Робітників Освіти дуже поширилася і якісно значно покращалася.

За цей час — з одного боку, остаточно почастило покінчити з так званими, паростянськими ухилами в роботі БРО, а з другого — «захоплення» Будинку молоддю припинилося — і Будинок Освіти став справді, в повному розумінні цього слова, «дубом робітників освіти».

Великі можливості для розгортання роботи БРО утворила надбудова двох поверхів, особливо, побудовання залі на 850 чол.

Нині харківський БРО своїм помешканням стоїть на другому місці (після Ленінграду) серед усіх Будинків Освіти СРСР.

Кількість членів Будинку зростає з 1.400 до 2.500 чол.

Дуже виросла масова робота клубу. Концерти, художні вечори, притягують велику аудиторію. З успіхом пройшли диспути про Горького, «Сонячну машину» Винниченка то-що. Диспут про «Сонячну машину» (проходив за участю т.т. Новицького, Десняка, проф. Вілєцького, проф. Соколяняського то-що) зайняв два вечори, що на них було присутніх по-над 1500 чол.

БРО відгукувався на всі політичні кампанії і взагалі приймав до політизації своєї масової роботи. Так, наприклад, влаштовувалося доклади про підсумки 14-го партз'їзду, про міжнародне становище, хінські події, проводилося кампанія Міжнародного дня робітників, кампанія міської ради то-що.

В даний момент БРО, за завданням окружної комісії в справі переведення дня Преси при АПВ окружному, організує велику ви-

ставку дитячої книги, що її буде відкрито для огляду екскурсіями, організованими школами, фабзавкомми та місцкомми.

В цьому році БРО влаштовано власне кіно. Картину демонструється раз на тиждень, що-понеделка, по три сеанси.

В БРО є хор, де беруть участь виключно вчителі. Хор користується великими симпатіями в клубних мас.

Нині Будинок Освіти бере курс, за прикладом Москви й Ленінграду, на організацію в БРО, так званих, асоціацій — осередків, добровільних об'єднань освітян, як за виробничим принципом, так і за тим або іншим загальним інтересом (питанням), що об'єднує їх. Проєктується організувати асоціації — педагогічну, дошкільну, дефектологічну, бібліотечну, літературну, екскурсійну та інші.

Уже проведено організаційну роботу в справі утворення бібліотечної асоціації, що цими днями і починає роботу.

Значно поширилася робота бібліотеки — і в справі обслуговування індивідуальних передплатників, і по лінії пересувної роботи (міської і сільської).

В даний час в бібліотеці БРО біля 25.000 книг. Кількість індивідуальних передплатників бібліотеки — по-над 700. Пересувних бібліотек по селу — 32, по місту — 41.

Навколо бібліотеки розгортається бібліографічна масова робота.

Фізкультурна робота БРО завойовує все значніші надрі освітян. При БРО функціонують гуртки: шахово-шашечні, стрілецький, шін-понг й інші.

В БРО провадиться велику роботу з техперсоналом — гуртки самоосвіти, школа крою і шиття, спеціальні вечори, екскурсії то-що,

Цілоком змінився склад юнсекції в Будинку Освіти. Це вже не колишня юнсекція, що її головною масою була молодь Секції Преси; переважна частина теперішньої юнсекції — це педагогічна молодь.

Нині в БРО є турботи для сільських освітян, що приїждять до Харкова.

Нарешті, слід відзначити, що в помешканні БРО працює робітосівський вечірній університет.

Що до хиб у роботі БРО, то, на нашу думку, найголовнішою з них є недостатня активність клубних мас і, зокрема, клубних уповноважених.

Фактично БРО не має досі доброго клубного активу, що допомагав би правлінню БРО брати на увагу потреби й інтереси широких освітянських мас і що сам брав би активну участь в керівництві роботою БРО.

Будинок Освіти ще не досить відбиває в своїй роботі шоденну професійну і педагогічну діяльність освітянина. БРО ще не є справжнім центром усієї громадської роботи нашого союзу.

Все це є великим дефектом у роботі БРО, і на це треба звернути особливу увагу і правлінню Будинку і правлінню союзу.

За два тижні відбудуться перевибори правління БРО. Перевибори заплановані через затримку з надбудовою двох поверхів.

Освітня повинні звернути велику увагу на кампанію перевиборів правління БРО, клубні маси і місцкомми повинні особливо уважно підійти до питання про склад нового правління і про ті чергові завдання, що стоять перед БРО з його дальшої роботи.

На нашу думку, найголовнішими черговими завданнями в роботі БРО є такі:

Не треба послабляти темпу втягнення до БРО нових членів.

Тепер давайте трохи про літбудинки у числах.

Що воно за народ будинок той наповняє, скільки його і т. д.?

Чоловіка з тріста п'ятдесят люду об'єднує «Василь Блакитний».

Письменників чоловіка з 125 (ого-го-го), журналістів приблизно стільки ж (120 чоловіка), решта трудівники інших усіляких галузей мистецьких: театра, музики образотворчого мистецтва...

Партійних — 40 %, ЛКСМУ — 6 %, позапартійних — 54 %.

Хочете за національністю?

Можна!

Українців — 67 %, євреїв — 23 %, руських — 7 %, інших — 3 %.

Чого ж такого роблять вони в будинку і що для них будинок робить?

За шахами.

«Вони» — збираються, обговорюють організаційні й літературні свої справи... Працюють по літстудіях... Розважаються... (біліярд, шахи, шашки і т. д., і т. інш.). Для «них».

1. Прекрасна книгозбірня, (щось уже з 8.000 томів), що передплачує всі журнали видавані в Радянським Союзі... Має книгозбірня майже всі українські закордонні видання і щось із 25 часописів німецькою, французькою, англійською й польською мовами.

Слід добитися, беручи на увагу тяжке фінансове становище БРО, взяття частини видатків БРО (господарських і бібліотечних) на місцевий бюджет.

Треба ще збільшити і поглибити політизацію роботи БРО.

Більше місце в роботі БРО повинні мати питання виробничого характеру.

Як раніше, треба прямувати до максимальної українізації роботи БРО і насичення її питаннями української культури.

Більше уваги треба звернути на такі форми масової роботи, як диспути, лекції, вечори запитань і відповідей то-що.

Треба добитися від ВУФКУ постачання БРО кращих фільмів.

В БРО треба організувати семінари з злободенних політичних і педагогічних питань, а також кабінети марксистсько-ленінський і педагогічний.

Треба налагодити консультацію в справі загального пед. ВУЗ'у.

Роботу в справі організації асоціацій з осені треба розгорнути як слід.

Бібліотека повинна збільшити масову бібліографічну роботу, а також почати систематичну роботу в справі вивчення інтересів своїх читачів.

Більше уваги треба звернути на роботу з техперсоналом.

Ось які, на нашу думку, найголовніші чергові завдання, що стоять перед БРО.

Ми не сумніваємося в тім, що БРО виявиться на височині тих великих завдань, що стоять перед ним — і з честю їх виконає.

Для цього потрібна лише одна умова: як найбільша активність клубних освітянських мас.

М. Полян.

2. Доповіді з різних галузей літератури, критики, театру, музики і т. д.

3. Диспути з літератури і про літературу.

4. Вечори й урочисті засідання присвячені пам'яті видатних культурних діячів.

5. Різножанрні мистецькі концерти. Так і живе літбудинки.

Мало не щодня чимось «поштує» він своїх членів.

Багато було таких вечорів, концертів, диспутів.

Багато ще їх і буде, бо будинок не плетастеся позаду літературного життя, а, як йому й належить, веде в ньому перед.

Що ж іще?

Там ото були різні поголоски про буфет.

Проривалися і в літературі і в балачках, що, мовляв, «заливає» наша літературна братія сильно.

Таким «святошам» треба сказати: — «Язик ваш — враг ваш».

Справді: буфет у літбудинку — прекрасний. (Просту пересвідчитись).

І не без вина, і не без пива!

І Микола Михайлович великий майстер свої справи, за буфетом стоїть.

Але ніякого стихійного лиха не помічається!

Навпаки, крім приємного, з буфета поки що будинок нічого не має.

І обідає публіка, і вечеряє, і вино п'є, і пиво п'є...

І на здоров'я їй!

Ми, хвалити милосердного, не мусульмане, нам того не заборонено, «обратно-ж» і ніякий ми такий «тверезний орган» собою не являємо...

І чому не випити бокала вина, коли ти не на діті, і не заспівати:

«На вгороді верба расна»?

Будь ласка!

«Во благовремени» це навіть рекомендується!

«Заливки» в літбудинку нікотрої (так і знайте!) нема, але нема й «ханжества»...

А коли хто й сичить, то так і знайте, що людина та переживає кліматеричний період і «сич» той характеру паталогічного...

Підмолотитись йому слід. Тоді й не сичатиме!

«Забивають шара в інтерформалістичну лузу».

На літо оце там садочок улаштується... Спортмайданчик буде... Кеглі будуть. Дитячий садочок буде.

Все буде!

Обіцяють, що дітей, замість кеглів, шарам не поцілятимуть.

Літбудинки Блакитного величезну роль відіграє в культурному житті Радянської України.

Чесť йому за це! ОСТАП ВИШНЯ.

Українські письменники в Білорусі

До Мінську прибула делегація українських письменників в складі т.т.: С. Пилипенка, П. Тичини, І. Кулика, В. Сосюри, В. Поліщука, П. Усенка, А. Любченка, П. Панча і А. Панова. Письменники відвідали Інститут Білоруської культури. Президент Інбелкульту тов. Ігнатовський ознайомив гостей з історією заснування інституту, з його окремими відділами, з роботою комісій, секцій і т. інш.

Делегація українських письменників передала Інбелкульту біля 60 екземплярів різних видань і між ними видання українського науково-дослідного інституту ім. Т. Шевченка. Тов. Пилипенко передав Інбелкульту привітання від імені українського науково-дослідного інституту ім. Т. Шевченка і побажання налагодити обмін між обома науковими інституціями.

В розмові з співробітниками білоруської преси тов. Пилипенко зазначив, що делегація має завданням ознайомитись не лише з літературними справами Білорусі, але й господарчим відродженням країни — нас цікавить, каже тов. Пилипенко, як проводиться торф, який покладено ґрунт для розвитку пролетаріату, як формується новий побут в білоруському селі. Ми обов'язалися перед українською радянською суспільністю дати справоздання про свою подорож в Білорусь. Це справоздання після повороту на Україну ми зробимо в Києві, Харкові, Одесі і Дніпропетровському.

В плані дальшого культурного зв'язку передбачається подорож до Білорусі Українського Державного театру. Наші літературні зв'язки полегшують тим, що спорідненість наших мов дає можливість нам розуміти все без перекладачів. Білоруські наукові книжки дуже цікавлять наукових робітників України.

Делегація має на меті налагодити зв'язок з Інбелкультом і між іншим має уповноваження від державного наукового дослідного інституту ім. Т. Шевченка в справі видання «Кобзаря» Шевченка білоруською мовою.

Літературно-мистецька хроніка

● Подорож держквартету ім. Вільома до Дніпропетровського. Держквартет ім. Вільома дав на початку травня в Дніпропетровському кілька концертів в робітничих районах і клубах. Концерти квартету мали успіх і завжди збирали велику кількість слухачів.

Протягом літа держквартет ім. Вільома відідає в концертне турне в промислові райони України. Концерти будуть супроводжуватися вступним словом.

● Симфонічні концерти в робітничих районах Дніпропетровського. Правління центрального клубу «Металіст» ім. Леніна склало умови з симфонічним оркестром, на чолі якого стоїть директор Полтавського Музтехнікуму Професор. Симфонічний оркестр буде обслуговувати всі клубні садки.

● 40-й ювілей сценічної діяльності О. Суслова. 21-го травня в Одесі відбудеться ювілейна вистава за участю ювілянта. Буде поставлено оперету «Запорожець за Дунаєм», в якій ювілянт виконає роль Івана Караса.

Сценічну діяльність Суслов розпочав в групі М. Кропивницького, що перший помітив його сценічні здатності. Далі Суслов працював в трупах — Садовського, Саксаганського. За 40 років сценічної діяльності Суслов об'їздив всю колишню Росію від Одеси до Архангельська і від Києва до Ташкента.

Крім театральної роботи багато сил і часу віддав Суслов за царських часів революційно-політичній діяльності — був заарештований і висланий на Сибір, де пробув 5 років.

Суслов відомий також як автор цілої низки українських п'єс. Зараз він продовжує працювати в Одесі в окремому театрі.

Виховуймо художні смаки

Питання про естетичне виховання мас набуває все більшої актуальності. За останні часи його порушив в пресі О. Вишня і нам здається доцільним і сучасним придивитися і проаналізувати це питання глибше і серйозніше.

Наших письменників, наших малярів часто докоряють незрозумілістю, невмінням пристосуватися до мас. З останньої на 10 років Жовтня виставки, ми бачимо, що далеко не найбільш цінне з естетичного боку звертало на себе увагу масового глядача. З цього треба зробити висновок, що маси треба художньо виховувати. Маса, звичайно, має добрий смак, як що тільки не зіпсутий. Пригадаймо хоч чудові розписи на хатах на Поділлі та Катеринославщині. Може правий Рескін, який каже, що мистецтво з наступом машини стає блідим та що смак має знижуватися. Але це вірно, що до буржуазного суспільства. Там художній твір розцінюється як унікальний, розмножений він губить свою цінність. Це трапляється через те, що в буржуазному суспільстві естетична віха, то втіха верхів, низи можуть живитись творами поганеньких митців, бо це не вимагає великих грошей, що їх не має робітник або селянин буржуазної країни.

Звернемося зокрема до графічного мистецтва, до маленького мистецтва цигаркових коробок, оправ на папірки, різні етикетки та багато іншого з цього роду. (Про рекламу ми не кажемо, вона набирає іноді дуже високої естетичної цінності). Кіба читачі не сміялися байдуке з химерних виробів на оборотках цукерок, цигарок і т. д. Про шрифти та всілякі бордюрики вже й не говоримо. Протягом останніх років наші видавництва, цілком вірно взяли курс на художнє оформлення книжки. Тепер книжки мають нарешті, досить пристойний вигляд, що впливає в певній мірі на естетичне виховання мас. Але книжку треба купити, а видатки

на неї ще не ввійшли в бюджет робітника та селянина. Крім того в книжці бік ідеографічний («міст») переважає над зовнішністю. Незрівняно ширше розповсюдження на селі мають упаковки та обкладинки дешевих кондитерських та парфюмерних товарів. Цим обкладинками прикрашаються хати, ними залюбки бавляться діти і ця антихудожня нещепотреб'є кладе глибокий слід на їхнє естетичне розуміння і дає той критерій з яким вони потім підходять до творів справжнього мистецтва. Ми не ризикуємо нічим сказавши, що згадані бакалейні «твори» споконують смак майбутньому громадянину.

Мало того, ці «твори» часто стають за патерном творчої фантазії селянина, загублюючи почуття прекрасного, нищучи властиву українському народові декоративну свідомість. Найгірше це можна спостерігати на сільських художниках-самоуках, що їхні твори можна часто надбати по хатах-читальнях, школах і т. д. Цей «художній» вплив руйнує справжню стару художню традицію, але не дає нічого взамін.

Який же з цього вихід. Чи є він взагалі. Де він є. Само собою напрошується висновок: треба підняти художню якість цих обороток, етикеток і т. д., що вкривають предмети масового вжитку.

Художники давно дбають про те, щоб об'єктом прикладання їхнього мистецтва були не тільки предмети «високого» мистецтва: архітектура, малярство, скульптура. Художники тепер намагаються, щоб краса просіяла та освітила буденне життя і відбилася на самих незначних речах побутового вжитку. Значить за те, що художник через забобони не допомагає в нас не вистачає людей. З цим не може в нас не вистачає людей. З цим не можна погодитися у нас є багато талановитих художників, що мають змогу і охоту ваятися до цієї справи. Чи може це дуже дороге коштує? Ні й це навряд чи може служити серйозною перешкодою. Процент, що його треба

буде виврати для художника з виробництва дуже незначний. На наш погляд все лихо в замовцеві. Цей замовець звичайно, буває інертний, мистецькі невідомий, що виховався на таких самих «творах», що смак такого замовця перекидається часом і на художника й художник починає халтурити.

От як виглядає замовець-посередник між художником та масою. Питання про кваліфікацію цього посередника на наш погляд набуває великої актуальності. Потопові антихудожньої халтури треба протиставити міцну греблю. Треба, щоб людину оточувала цілком естетична вихованча обстановка. Ми з свого боку бачимо тільки один вихід—це художня цензура. Обкладинка, етикетка перед тим, як йти до друку мусить бути проглянута кваліфікованим цінувачем. Ми цілком свідомі того, що в поодиноких випадках це матиме небажані, навіть агресивні наслідки, але без сумніву така міра дуже підвищить середній рівень наших графічних дрібниць. Тоді зникне той різнокольоровий вінгет етикеток, упаковок, обороток та іншого, що панує та буває нині на базарах та крамницях. Народні маси України, в недавнім ще минулому, а частини й тепер виробляли і виробляють високої вартості мистецькі вироби і були вмілими декораторами побутових річей. Ясно, що художні роботи, які прикрашатимуть речі повсякденного вжитку цих мас почнуть впливати в інший зовсім бік. Коли безсмачна халтурна етіка засмічувала обстановку та художній смак, то художня буде лише виховувати маси і держати їх на висоті сучасних художніх досягнень. Від малого йде шлях до великого. Тоді масам більш будуть зрозумілими і різні напрямки та форми сучасного «великого мистецтва» ближчими стануть сучасна живопись, скульптура та архітектура.

Отже увага дрібницям, художнім дрібницям! Бо ці дрібниці сильні своєю розповсюдженістю та кількістю. Необхідна художня цензура.

Ж.

Що дав Жовтень музиці

(Початок див. «Н. і П.» № 19).

Перш за все, треба збутися наївного погляду, на жаль, дуже поширеного, наче-то революційна музика неодмінно мусить мати маршовий характер, з гучними фанфарами і наче-то вона мусить бути примітивна своєю формальною будовою. Така музика може передавати лише деякі моменти революційної психології, але аж ніяк не може бути за основу до зображення всього складного комплексу революційних почуттів і поривів. Це по-перше. А по-друге—не менше важливе питання—про теми цієї музики.

Спочатку вважалося у нас за революційний твір лише такий твір, де розроблялося якоесь теми або Інтернаціоналу, або Марсельези, а найчастіше обидві зразу. Виходило якесь надзвичайне звуження музичального горизонту і велика одноманітність звуків. Тим часом можна, звичайно, і треба навіть, розв'язати завдання, як написати справжній революційний твір, вийшовши із зачарованого кола цих двох тем. Чого тут треба? Які вимоги можна поставити революційній музиці? Цілком добру і чітку формульовану відповідь на це питання дає Л. Малков у статті «Новая музыка и культура исполнительства в переходную эпоху»^{*)}.

«В музикальних формах сучасності, — каже він, — ми оподіваємося знати відсутність емоцій, характерних для нашої революційної епохи. Ми сподіваємося знайти тут бадьорий, еалічний ритм, ясний звуколял, патос будівництва життя, захоплене змагання вперед. Запечатлившись настрої, містицизм, відрив від дійсності, відхід у фантастику, що заколює

длин революційної епохи». Сюди ще треба додати, що композитор повинен цілком вільно орудувати не лише гармонічними і інструментальними досягненнями XIX століття, але, коли цього буде треба для даного твору, ще й усім тим, що нового в цій ділянці знайдено за останні 15—20 років.

В таких умовах про убогу примітивність, розуміється, навіть мови бути не може.

Чи дали радянські композитори щось цінного в даній ділянці?

Дуже значний крок у згаданому напрямкові зробили за останні часи два молоді ленинградські композитори—І. Шлінгер і Дм. Шостакович. І. Шлінгер написав симфонічну релсодію «Октябрь», а Д. Шостакович симфонічний твір, присвячений Жовтневі. Цей останній твір, що дістав премію на конкурсі Держ. Академ. філармонії, було виконано з величезним успіхом під час жовтневих свят. В такому самому розумінні заслуговує на увагу і балет Дешєвова «Джебелла», що цілком задовольняє згадані вимоги, як що до форми, так і що до змісту. Маємо і дрібні твори (фортепіанні), того самого Дешєвова, цінні й цікаві для нас у даний момент.

Багато співзвучного настроєм сучасної епохи дає у своїх останніх трьох симфоніях один з найбільших нині руських симфоністів М. М'яковський, голова цілої плеяди молодих московських музикантів. Як видно з відзивів старішої преси, він з великою психологічною правдивістю і здоровим патосом передає деякі сторони нового змісту життя. Але цілком зараховувати ці твори М'яковського до дійсно революційної музики було б помилкою; в них ще дуже виразні сліди академізму, а подекуди від-

чувається і де-яку «замкнутість».

Балет Глієра «Червоний Мак», що мав у нас пазимі такий великий і цілком заслужений успіх, твір, багатий на низку чудових номерів, велими майстерно і прекрасно інструментований—лише в де-яких окремих моментах можна розглядати як музику справді революційну. Глієр, цей прирощений лірик, робить тут, коли не помиляюся, першу свою спробу вийти з кола рідних йому ліричних настроїв і переживань, і переходить на новий шлях.

І вже вище говорив про те, що поруч питання про створення революційного концертного репертуару перед керівниками концертів вросло й друге питання: що зробити з великою музикальною спадщиною минулих років, де велику має перевагу все те, що вказує Малков у наведеному вище уривкові, як на те, що не підходить до світопочування людини революційної епохи—і сумрачний песимізм, і мізантропічні виявлення, і містицизм, і відхід від реального світу в світ фантастики та романтичних мрій... Відмовитися від усіх творів, що були продуктом таких настроїв, розуміється, неможливо: аж занадто відомий факт, що дуже багато першорядних творів і руської, і західноєвропейської музики з'явилося на світ як раз під впливом таких думок і настроїв. Ось чому треба було лише до певної міри «очистити» передреволюційний репертуар: твори плаксиві і разом не досить цінні з погляду свого суто музикального змісту відкинуто як непотрібний баласт, але такі твори, як, приміром, симфонії Чайковського та інші, не зважаючи на увесь їхній глибокий песимізм, розуміється, збережено. Таку «очистку» передведено взагалі дуже обережно і з великою любов'ю, через те наш художній концертний репертуар не зазнав великої шкоди.

Подивімося тепер, що дав Жовтень в ділянці загального рівня музикальної освіти і розуміння, які виникли

^{*)} Див. збір. «Новая музыка», рік перший, вип. перший, стор. 47.

свідомість—органічно чужі світопочуванню лю-

НОВА КНИЖКИ ТА ЖУРНАЛИ

«Вісник інституту української наукової мови», 1928 р. вип. 1, ст. 1—108. Київ. Ц. і крб. Історичні обставини склалися несприятливо для розвитку української мови. Триста років під російським царством, з його нечуваними утисками на українську національну культуру й заборонами на українське слово, привели до того, що нормальний розвиток культурної мови, почавшись наприкінці XVIII віку добою нової української літератури мусив піти манівцями. І збуджені в огні революції до боротьби, до нового життя величю до творчого, українські народні маси опинилися без такої важної духовної зброї, як розвинена культурна мова.

Десять років від Жовтневої Революції були роками розбурханої мовної стихії. Мова українського селянства стає державною мовою. В українській мовній стихії поєднуються робітництво й селянство, міська активна творча культура майбутнього й многовікова виплека на досвідом сотень поколінь і закріплена цілою системою світовідчужань, селянська культура минулого. Запалюючи в українських містах огнища нової української культури, орудуючи на Україні українським словом, пролетаріат потребує досконалої духовної зброї—культурної високорозвиненої мови, потребує не тільки відповідних наукових термінів, нового лексичного матеріалу для нових галузей політично-громадського й економічного життя, але й усієї скарбниці народньої мови, усіх надбань минулого досвіду, що заощадивши силу психічної енергії українських працівників мас, полегшать і прискорять їм шлях до культури майбутнього соціалістичного суспільства.

Оглядаючись на перейдену українською мовою довгу й тяжку путь, ми розуміємо лише редакція «Вісника», що тільки спільними силами української радянської державности й науки можна задовольнити тепер пекучу по-

требу в організації української культурної мови.

Роджений у десяти роковини Жовтня, пише далі редакція «Вісник Інституту Української Наукової Мови», стане підручною книжкою нашого культробітника, допоможе тим, хто щиро бажає служити інтересам українського трудящого люду та його радянської державности.

Після статті від редакції, що уривки з неї наведено, йде стаття Г. Холодного—«До історії організації термінологічної справи на Україні». Історію української термінологічної справи автор доводить до 30-го травня 1921 року, коли при УАН утворився Ін-т Укр. Наук. Мова. Слід сподіватися, що в дальших числах «Вісника» уміщено буде історію розвитку української наукової термінології вже останніми роками, після 1921 року.

Далі йдуть статті, де порушуються питання й розв'язуються актуальні, принципові й практичні питання термінології. «За яким принципом треба укладати українську природничу номенклатуру» (О. Яната, Я. Ленченко); «Уваги до проекту елементарної граматичної термінології Державної Комісії для впорядкування українського правопису» (М. Любинський); замітки в справі усталення української природничої таксономії (С. Паночіні), математичної (В. Шарко) та ботанічної термінології.

З гарячим закликом звертається далі Ін-т Укр. Наук Мови до українського громадянства, запрошуючи до помочі в справі усталення української наукової мови. Інструкцію до збирання мовного матеріалу з галузі природничої термінології та номенклатури розпочинає Ін-т у своєму органі відділ програм та інструкцій до збирання народнього термінологічного матеріалу.

Далі йде інструкція для укладання наукових термінологічних словників, стаття про рибальську термінологію. С. Дуфінки на Оде-

щині (В. Юрківський) бібліографія, хроніка. Цікавий потрібний журнал, що всебічно сприяє розвитку наукової та взагалі культурної української мови, що вилічує всі недуги на які слабує сучасна культурна мова, заслуговує як найбільшого поширення.

К. Дубняк.

ГР. КОВАЛЕНКО. «У сонячній країні». Оповідання. Видання «Наукова Думка», Харків, 27 р. 38 стор. Ціна 20 коп.

Зміст оповідання такий. Андрійко підліток, син померлого друкера, єдина втіха осиротілої сім'ї, за допомогою старого робітника—Теофіла—визнає організував Комуну з підлітків міських, що вийшли на село. В цій колонії і жили підлітки на протязі літа. Заслуга «колонії» не лише в тому, що вона дала можливість десяткам міської бідняцької молоді прожити серед розкішної живої природи в здорових трудових умовах, але й в тому, що ця колонія дала приклад до організації таких колоній в дальшому.

Книжка розповідає про життя колонії впливаючи сюди спогади про життя підлітків та дівчорі в дореволюційні часи.

Через усе оповідання червоною ниткою проходить: «в природу, на сонце, на свіже повітря, на воду»—ці гасла радянської фізкультури. Це перше дитяче оповідання, що в ньому взято фізкультурну тему.

«Йдемо у сонячну країну. Вітаємо тебе мати-природа, вертаємося до тебе, твої діти... Умови нашого життя розлучили нас з тобою і ми занудилися, ми помарніли без сонця і вільного повітря»,—ось прагнення героїв оповідання.

Оповідання написане цікаво в пригодах щоденного життя, пересипаних художньо-ліричними моментами. «Погасає небо. На сході впливає місяць деє далеко, за річкою й за луками, й далекими лісами».

Мова хороша. Речення стилістичні.

Шкодить оповіданняві багато друкарських помилок: «Соня, замість Саня», «Умерти, замість «смерти». Треба було б видавництву подбати за більш принагідний зовнішній вигляд книжки, бо це важко для дитячої книжки. Видання книжки сіреньке. Оповідання буде цікаве для соціалістичного (середнього) віку та фабула цікаво-літєво-наукова (за термінологією—переростків) особливо міських.

А. О.

нові організації як рідні діти жовтневих ідей та як відгукнулася оперна сцена на сучасні події.

Почну з того цілком своєрідного явища, що не має собі в Західній Європі прецеденту і що його можна розглянути, як переведення в життя однієї з основних ідей, висунутих жовтневою революцією—ідеї колективізму, що стає на місце індивідуалізму. Я говорю про московську оркестру без диригента—Персимфанс (Перший Симфонічний ансамбль). Невеличка замітка петитом у московських газетах на початку 1922 року про те, що оркестра без диригента виконає програму з великих творів Бетховена, викликала в багатьох музик лише вибухливий усміху жалю, а в широкій публіки—певність того, що це трюк, вигаданий для інтенсивнішого притягання аудиторії. «Ну, чи може, справді оркестра грати без диригента? Звичайно, розійдуться і зупиняться, ледве зігравши перші сторінки».

Однак, після першого ж концерту (13 лютого 1922 р.) довелося переконатися, що жодного трюку немає, що оркестра не тільки не зупинилася, але, навпаки, зіграла з надзвичайно тонкими відтінками і в повній погодженості такі складні твори Бетховена, як «Героїчна» симфонія, увертюра «Егмонт» й інші. Але «невірні Хоми», як і слід було чекати, не вгамовувалися; говорили про захованого диригента, що подає таємні умовні знаки, помітні лише оркестрі, що вивчається реті під керівництвом цього потайного диригента. Дальші концерти поклали край цим безглуздим балачкам; довелося зв'язати на факт і до того дуже значний: велика симфонічна оркестра грала справді без диригента.

Яка ж художня ідея, що її покладено в основу цього своєрідного і великого починання (первісна думка належить професорові Московської Консерваторії скрипникові Л. Цейтліну); за нормальних умов усіх оркестр світу

оркестрового музику та й уся оркестру, як таку, розглядається лише, як слушнине знаряддя в руках однієї особи—диригента, що й «грає на даній оркестрі», як піаніст на роялі, зовсім не зважаючи на те, згідна чи ні оркестра з подібним тлумаченням даного твору. Це принцип «абсолютної монархії» і безумовно сліпого підкорення «монархові» з боку всіх учасників оркестру.

Ідея Персимфансу лежить як раз на протилежному полюсі: колективна творчість в моменті пророблення даного твору з погляду його інтерпретації, широкий обмін думок у справі тлумачень окремих місць. Оркестра, підчас «чорної роботи» (репетиції) неспадкопадається на свої складові частини, вислухуючи думки окремих своїх учасників, обговорює запропоновані відтинки; але коли таким чином колективно продумано і вивчено, оркестра зливається в єдину сталю масу, досягаючи дивовижної погодженості і чіткості виконання.—Правильно писав Л. Сабанев в «Театральній Москві»: «Бездиргентство» підтягло оркестру, примусило зрозуміти, що в оркестрі, як взагалі в ансамблі, немає другорядних партій, що всі важливі. В цій величезне художнє значіння даного виконання» *).

Чи треба говорити про те, що такий своєрідний колектив, як Персимфанс, зовсім не підписує смертного вироку диригентам взагалі: втілення в життя його ідей можливим було лише завдяки винятково високій кваліфікації його музик, «Ледве чи не половина їх має безперечне право зватися заслуженими профе-

*) Всі цитати, як і весь матеріал про Персимфанс я взяв із книги А. Цуккер «П'ять лет Персимфанса», де підводиться докладний підсумок п'ятирічної праці цієї симфонічної оркестри.

сорами по класу свого струменту», як правильно висловився Ю. Сахновський в «Известиях». Спроби наслідувати Персимфансу, зроблені в інших містах, успіху не мали—зайвий доказ трудности художнього завдання, що його поставив собі московський колектив.

Переходжу до питання про те, як відгукнулася оперна сцена на сучасні нам події.

В цій царині робота пішла двома різними шляхами. Перший шлях—прагнення виконати партитури старих опер, замінюючи їхній текст текстом, написаним на революційні сюжети; другий шлях—утворення нових оперних творів.

З двох указаних способів розв'язати завдання утворення революційної опери, перший був явно—спробою з негідними засобами. Було зроблено, наприклад, спроби «революціонувати» такі загально-відомі опери, як «Гугеноти», «Тоска» й інші. Певна річ, що музика, написана для зовсім інших ситуацій і що ілюструвала цілком інші настрої, не стояла тепер у жодному зв'язку зі штучно приставленим до неї текстом. Від цього способу, як явно антихудожнього, довелося відмовитися.

Робота, що йшла другим шляхом, дала цілу низку нових оперних творів: «Декабристи» Золотарьова, «За червоною Ленінград» Прусакова і Гладковського, «Степан Разін» Тріодіна, «Іван Салдат» Корчмарьова, «Орлячий бунт» Пащенко. Всі ці опери було поставлено на академічній сцені, але без особливого успіху, і вони досить швидко зникли з репертуару. Лише відносно «Орлячого бунту» було зроблено спроби заглибити його в репертуар деяких провінціальних оперних театрів, але й це успіху не мало. В чім же справа?

Юс. МИЛАШЕВСЬКИЙ.

(Далі буде).

Нове в медицині

Рак і омолодження

Рак — це тяжка драма людства і, як висловився один німецький вчений, ми буваємо присутні на ній лише на останньому акті. Від чого повстає рак, які причини викликають його, — ми ще й досі, не зважаючи на зусилля тисяч дослідників, нічого не знаємо. Не знаємо також перших ознак цієї хвороби, особливо внутрішніх органів. Здебільшого розпізнають рак тільки тоді, коли промацують пухлину або бачать її за допомогою рентгенівського проміння. Але тоді вже буває пізно і операція вже не врятує людину від смерті, хіба тільки продовжить життя її на кілька тижнів.

Статистика всіх країн показує, що за останні роки спостерігається надзвичайно поширення ракових захворювань. Рак «знахабився», як висловився на Всукраїнській терапевтичній акад. М. Ф. Мельников-Розведенков, і нині не милує ні старого, ні малого.

Тепер всім відомо, що на рак хворіють не тільки старі люди, а й молоді і навіть діти. Смертність від рака, як в Західно-Європейських країнах, так і у нашому Союзі майже дорівнюється смертності від туберкульоза.

Таке величезне поширення ракових захворювань висуває найактуальніше завдання раціональної боротьби з ними. На жаль, не знаючи причин виникнення рака, ми не знаємо й радикальних способів боротьби з ним. Що року в медичній пресі ми читаємо сотні повідомлень про успішне лікування рака тим чи іншим способом. І коли з раковими пухлинами, що лежать на поверхні тіла, справа боротьби стоїть краще (рання операція, рентгенівське, радієве проміння і т. д.), то з тими пухлинами, що лежать глибоко в людському тілі, майже нічого не можна вдіяти.

Останні роки, що відзначились буйним розвитком науки про так звані гормони, про внутрішню секрецію деяких залоз нашого тіла, подали де-яку надію й на можливість краще вивчити причини й суть ракового процесу, а тому й на успішнішу боротьбу з ним.

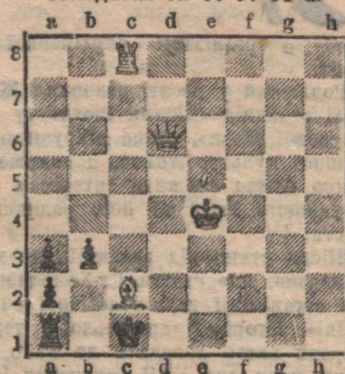
Вже давно помічено, що рак розвивається у старих людей або ж у тих з молодих, у кого в наслідок глибокого розладу біо-хімічних процесів в організмі, настає раннє старіння тканин. Статистика встановила також, що найбільша кількість захворювань на рак припадає на вік чоловіків від 55—60 р. і на жінок від 45 років, тобто саме на той вік, коли в людини перестають функціонувати полові залози. В наслідок цього настають глибокі зміни у всіх життєвих процесах організму, що утворює сприятливий ґрунт для розвитку рака. Є одна залоза в людському тілі, де найчастіше розвивається рак. Це так звана простата. Лежить вона в задній частині чоловічого сечовідного каналу. Ще в 1923 році німецький хірург Гільдебрандт помітив, що коли розвивається яка пухлина в цій залозі, то кращий спосіб лікування пухлини — перерізка сім'я-вивідних протоків, що йдуть від яєчка. Така операція веде до зменшення і навіть до повного зникнення пухлини.

Цю операцію удосконалив нині відомий німецький хірург Габерер і її вживається тепер не тільки при лихих пухлинах в простаті, а й для лікування т. зв. неоперабельних ракових пухлин внутрішніх органів. Річ в тім, що коли перерізуються сім'я-вивідні протоки, то цим стимулюється діяльність полових залоз. Продукти діяльності цих залоз, т. зв. гормони, надходять в кров і розносяться по всьому організмові, активують всі біо-хімічні процеси, що відбуваються в різних тканинах тіла. Внаслідок цього, тканинні соми, падаючи нових властивостей, впливають на ракову пухлину так, що вона далі не розвивається. Як бачимо, операція оснований на принципі «омолодження». Хоча нині досліді Воронова,

Шахи й шашки

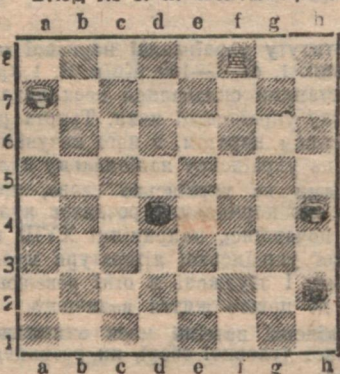
— За редакцією І. Л. Янушпольського. —
18-го травня 1928 року.

Завдання № 9. Р. Со а.

Білі—Кр е4 Фd6 Тс8 Сс2 (4)
Чорні—Кр c1 Та1 п. a2, a3, b3 . . . (5)

Етюд № 9. Н. Шеломенцева.

Білі—Дамка f8 шашки a7, h4 . . . (3)
Чорні—шашки d1, h2 (2)

ХРОНІКА.

— У Москві почався розіграш Всесоюзних турнірів союзу друкарів і харчосмаку. До участі у турнірі друкарів командировані з України т. т. Векслер-Харків і Герце Київ, у турнірі харчосмаку т. Рутштейн—Харків.

— В Амстердамі (Голандія) відбувся матч між відомим чемпіоном Голандії М. Ейсе і Боголюбовим. Матч закінчився на користь Боголюбова +4—3=3.

— У Гіссені (Німеччина) закінчився невеликий міжнародний турнір. 1-й приз одержав Рихард Реті.

— У Шельтенгеми (Англія) відбулися міжнародний і головний турніри. У 1-шому 1-й приз одержав Віктор Біргер, у 2-му Вера Менчик.

— У Берліні редакція газети „Берлінер Тагеблатт“ пожертвувала 10.000 марок у фонд організації великого міжнародного турніра.

Штейнхаха, Стенлея та ін. і не справдали всіх надій, покладених на це омолодження, проте вони дали змогу краще вивчити функції полових залоз і вплив їхніх продуктів на різні процеси в організмі. Особливо виявилась залежність між діяльністю полових залоз і ростом пухлин, в тім числі й ракових. Нині вже зроблено багато дослідів, які показують, що коли полові залози втрачають свої функції, похил до захворювання на рак збільшується. Слід відзначити, що продукти полових залоз впливають на організм не безпосередньо, а шляхом складного взаємодіяння на інші залози внутрішньої секреції. Цим досягається регуляції, або як кажуть вчені кореляції, всіх життєвих процесів в організмі. Від цієї кореляції залежить правильний стріт і гармонійна рівновага тканин. А як ми вже зазначили, кожна пухлина, в тім числі й ракова саме й розвивається при порушенні цієї рівноваги.

Операції «омолодження» дали змогу також встановити, що причини виникнення ракових пухлин, полягають напевне в тих фізико-хімічних змінах, що настають в тканинах організма підчас расаузу функції полових залоз. Отже, звідси повинно зробити висновок, що боротьба з раковими пухлинами, це боротьба з передчасним старінням організму. Саме на цьому висновкові й ґрунтується д-р Дубінчик, що пропонує для лікування ракових пухлин не тільки витягати патологічно-змінені залози, а й пересаджувати замість них нові, здорові залози, з нормальними функціями.

В цьому напрямкові проводяться нині численні досліді як в лабораторіях над тваринами, так і в клініках над раковими хворими, що їм робиться операція Штейнхаха. Всі ці досліді, безперечно, накреслюють нові шляхи у вивченні ракової проблеми і дають нову зброю для боротьби з цим тяжким лихом.

І. В.

Українське наукове модельно-музейне товариство

Приступило до роботи організоване в березні м. ц. п. р. Українське Наукове Модельно-Музейне Т-во.

Т-во має вивчати революційний побут, культуру, поширювати музеезнавство вжити заходів до створення наукової модельно-музейної студії-майстерні для виробу експонатів: моделі, реставрації, учбово-наукових приладів, підготовляти кваліфікованих технічних робітників музейної справи та обслуговувати свою продукцією музеї, науково-педагогічні кабінети, виставки, школи.

Для досягнення вищезазначених завдань, т-во має скликати наукові відкриті зібрання

своїх членів, влаштовувати прилюдні конференції, диспути, організовувати майстерні для обслуговування потреб музею на Україні, організовувати науково-педагогічні кабінети, курси музеезнавства і т. інш.

Т-во має право видавати бюлетені і книжки по музеезнавству. 18-IV відбулися установчі збори т-ва, на яких обрано керуючі органи: правління (т. т. Кельмансон, Крупенко й інші) та ревізійну комісію (т. Яворський—голова). Т-во приступило до організації майстерні-студії для виготовлення графічних модельно-музейних експонатів та научних приладів.